

ÉLŐ ERDÉLY EGYESÜLET

Csíkszentimre

HONISMERETI ESSZÉ

Bodó Laura

Csíkszentimre

Árpád-házi Szent Erzsébet Római Katolikus Líceum,
Gyimesfelsőlok

2014

Kedves olvasok és zsűritagok!

Bodó Laura vagyok, Hargita megyében lakom, Erdély egyik legszebb régiójában. Az én szülőfalum Csíkszentimre. Csíkszentimre az Alcsíki-medencében, a Déli-Hargita lábánál helyezkedik el. Csíkszeredától 11 km-re fekszik. Északi szomszédja Csíkszentkirály, délről pedig Csíkszentsimon határolja.

Egy kis érdekesség: Egyik csíki falu sem tudja elmondani magáról, hogy majdnem golfparadicsom lett a területén. De mi szentimreiek elmondhatjuk, hogy majdnem lett golfparadicsomunk.

Ebben az esszében három időszakban szeretném bemutatni szülőfalumnak múltját, jelenét és egy kis betekintést jövőbe is.

A múltból idős embereket kérdeztem meg, hogy milyen is volt az ünnep. Két fontos ünnepet választottam a húsvétot és a farsangot. Mivel sok szokás kihalt, így én nem tudok róla, de az idősek szívesen meséltek milyen szokások voltak régen.

A húsvét az idősek szerint:

Gecse Teréz: „Nagyszombaton készültünk a vasárnapi ebédre. Kenyeret, tekercest, kalácsot sütünk a kemencében. Ezen a napon mentünk szentelt vízért, ahol a szentsírt őrző legények leöntöttek szentelt vízzel. Másnap reggel elvittük szenteltetni az eledelt. Hétfőre meg kellett festeni a tojást, mert akkor jöttek a locsolók.”

Farsang egy idős ember szerint:

Timár Péter: „Timár Péter bácsi elmondása szerint ő benne volt az utolsó háromnapos bálban, a meghívásban és a kéregetésben is. Azt mondta, hogy a kéregetés közben volt meghívás és a nagyobb udvarokon még táncoltak is. A kéregető fiatalokat szekérrel követték a zenészek és szép nótákkal kísérték őket. Húshagyó kedden készítettek egy Illés nevű bábút, amelyet el is égettek. A bábú elégetése a farsangi időszak végét jelentette.”

A faluban sok régi mesterség volt, ilyen a kovácmesterség, kerekkes mesterség, szövés, a fafaragás és a kőfaragás mestersége.

Kovácmesterség: Márton László elmondása szerint, aki egy kovácmester, azt mondta: „Egy jó mesterember élete végéig tanul. A mesterséget soha nem lehet megtanulni. Minden nap valami újat tanul az ember.” Egy jó kovács ért a díszkovácsoláshoz: gyertyatartókat, virágtartókat, tűzi szerszámokat, kapukat. Patkókészítéssel, lovas kocsi felvasazásával (hintó), mezőgazdasági gépek feljavításával, ló patkolással is foglalkozik. A faluban már nagyon régóta vannak kovácsok. Úgy tartják, hogy a kovács mesterség azóta van, amióta a ló.

A faluban most két kovács lakik . Régen a kovácsműhelyben három kovács dolgozott: a mester, az inas és a reáverő. Azt mondták három kovács egy kovács. Napjainkban egy kovács dolgozik a műhelyben. Az inasmestert a mechanikai kalapács váltotta fel.

Kerekes mesterség: Nagy József elmondása szerint, aki egy kerekes mester, azt mondta: „A mesterséget a családból örököltém. Nagypám és édesapám is kerekes mester volt. Ma sajnos nem sok ember foglalkozik kerekes mesterséggel , mert napjainkban nem nagy szükség van fakerékre.”

A fakeréket lehet használni: lovas kocsi kerekének (hintó kerekének), fonókeréknek, kútkeréknek.

Szövés: Idős asszonyok elmondása szerint: „Régen mindenkinek volt osztovátája. Minden házban szöttek. Néhanapján elmentek a nagy osztovátába, vagyis szövőházban, ahol közösen dolgoztak. A munkákat eladták vagy a leányok férjhez vitték a hozománnyal.”A munkák amiket készítettek az asszonyok: rakottas (festékes), törölközők, falvédők, asztal terítők, ágyterítők.

Fafaragás: Czikó Lázár elmondása szerint, aki népművészeti fafaragó: „A fafaragás egy régi szép mesterség, amely a fák megmunkálására kidíszítésére alapuló mesterség. Ez a mesterség időt, türelmet és kezűgyességet igényel. Bárkinek, akit érdekel, ajánlom, hogy megtanulja, mert az utódoknak értéket hagy hátra és ápolja a hagyományt, amit az őseink hagytak ránk.”
A népművészeti faragások: székely kapu, bútordíszek, stb.

Kőfaragás: Szép Tamás elmondása szerint, aki egy kőfaragó mester: „A kőfaragás is egy régi szép mesterség, amely a kövek megmunkálásán alapszik. A sírköveket is én készítem a faluban. Jó két kemény kar, éles szerszám és tudás kell a munkához.”

A mesterségek amelyek még nem haltak ki, de már kevés ember foglalkozik velük. Napjainkban már nincs nagy szükség rájuk: a kovácsmesterség, a kerekes mesterség, a fafaragás és a kőfaragás mestersége élnek még a falunkban. Bármely mesterséget ki lehet próbálni, az idős emberek csillogó szemmel mesélnek, mutatnak, tanítanak, csak érdeklődés kell.

Egy érdekesség, amin én is nem kicsit meglepődtem, mikor hallottam. A faluba voltak vagy akár most is vannak boszorkányok!? :) Szentimrén valamikor boszorkánypert folytattak egy Domos Jánosné nevű asszony ellen.

Nevezetes épületek a faluban:

A falu életében három fontos épület van és remélhetjük, hogy meg is marad. Ezeket mindenkinek látnia kell, ha a faluba látogat.

A római katolikus templom: A mai templom építése 1776-1777-re tehető. De egy előző, gótikus stílusú templom nyomai is fellelhetők a mai, barokk stílusú templomban. Régészek szerint a feltehetőleg már román kori temploma is volt a falunknak. A templom rangos műalkotásaihoz tartozik a tíz táblakép, a régi szárnyas oltár, a szentély, a főoltár, a két harang és egy szép, de már régi orgona.

A csíkszentimrei templom Alcsíkon a legnagyobb.

Henter-kúria: A Henter-kúria a kúria dombon áll. A Henterek 1713-ban építették ezen csíkszentimrei

udvarházukat, amely a környékbeli barokk világi építészet egyik jelentős emléke. A kúriát a 18. századi székelyföldi udvarházak közé sorolhatjuk. A legjobb mesterek építették. Az udvarház, amelynek pitvara alá van pincézve, több helyiségből, ebédlőből, hálószobákból, konyhából és mellékhelyiségekből állt. Az épület előtt oszlopokon nyugvó, nyitott tornác helyezkedik el. Négyszögletes kőoszlopai reneszánsz díszítésűek. A kúria tetőzete a 17. század végén Erdélyben is elterjedt, zsindegyel borított, megtört felületű nyeregtető. A tornác feletti háromszög formájú oromzaton a Henterek - nyakán átlótt karmai közt kavicsot tartó darut ábrázoló - címere látható. Később Kovács Endre vásárolta meg, majd halála után Kovács Balázs esperes-plébános az épületet renováltatta és bővítette. Majd felekezeti iskolát és művelődési házat rendeztek be az épületbe. A pincét krumpli, mútrágya és vegyszerek raktározására használták. Majd az államosítás után az épület új gazdái nem javították, így nagyon rossz állapotba került. Napjainkban folyamatban van a felújítása.

Az iskola: A mai iskola épületét 1884 májusában kezdték el építeni. A Domus Históriaiban olvashatjuk, hogy „a háború lefolyása alatt az iskolában katonák tanyáztak. Az udvaron voltak a pékek. Így nem csoda, hogy a római katolikus iskola mindkét termét összerongálva találtuk a háború befejezésekor”. Hosszas pereskedés után, 1932. november 4-én a Csíkmegyei Közigazgatási Tanács állandó választmányának a határozata kötelezte a községi előljárást az ingatlan átvételére az egyháztól.

Az iskola nekem nyolc évig második otthonom volt, az osztálytársak pedig igaz, örökké tartó barátok.

A falu jelene:

A jelenben, amibe én is lassacskán felnövök bemutatom a faluban működő ifjúsági csoportokat, az ünnepeinket, mert én garantálom, mindenhol jó, de legjobbak Csíkszentimrén az ünnepek, bálók és előadások.

A csíkszentimrei Büdös-fürdő Szentimre büszkesége. Az üdülőhely 1200 m-es átlagos tszf. Magasságban fekszik. Dél Hargita egyetlen hegyi üdülőtelepe. Fő erőssége a 99%-ban CO₂-t és 1%-ban záptojásszagot árasztó kénhidrogént (H₂S) tartalmazó gázömlést. Ez utóbbitól nevezik бүdös-fürdőnek. Az idős emberek gyógyulás céljából keresik fel az üdülőtelepet, míg a fiatalok csak szórakozás céljából. Szerintem is ott a legjobb a szilveszter és a május elseje is.

Vannak geológiailag védett területeink is: a бүdösi lápos, a Bányá-patak és Vermed-patak völgye.

Ifjúsági csoportok a Csík Területi Ifjúsági szervezete. Ezt fiatalok alkotják és egy olyan csoport, ahol a fiatalok együtt szórakoznak péntek esténként van. Ha szép idő van fociznak, a lányok beszélgetnek és szurkolnak a fiúknak. Téli estéken pingpongoznak, kártyáznak, römiznek vagy más társasjátékokat játszanak.

Másik csoport a Zöldfák fűvös zenekar. Ők sokat zenélnek a faluban, minden ünnepen. Ilyen ünnep az anyák napi ünnepség, a faluébresztés , falu napján és májális-kor is. Járnak más falvakba és külföldre. Testvértelepüléseken is zenélnek. Ebben a zenekarban az öcsém is zenél trombitán, és Ő a legifjabb tag.

Van még a néptáncsoport, aminek régen én is tagja voltam és sokat jártunk táncolni más falvakba és külföldre is. A táncsoport által minden fiatal ingyen meg tud tanulni táncolni.

Egyházi kórusunk is van. Ők szebbé teszik a templomi ünnepeinket és képviselik a falut a kórustalálkozókon.

A falu testvértelepüléseiből érkező vendégek ámulattal nézik az emberek munkáságát. Szívesen tanultak a helyiektől munkaszeretett, természetközelséget, vendégszeretett... Ilyenkor sok barátság jön létre fiatalok és idősek közt egyaránt. Nekem is sok külföldi barátnőm van, és mai napig is tartjuk a barátságot.

Az ünnepek idején sok szokás van életben nálunk a településen.

Karácsonykor pásztorjáték van. A 8-dikos diákok adják elé a hittan tanárnő tanítja be nekik. Az éjféli misén szoktál előadni és másnak az ünnepi misén megismételik. Én ezen az ünnepségen angyal szerepet kaptam.

Húsvétkor vannak a szentsírt őrző legények, akik Nagycsütörtöktől a feltámadásig őrzik népviseletben (székelyruhába) a sírt. Ők adnak szombaton szentelt vizet, ők kelepelnek.

Húsvéthétfőn elmennek a leányokhoz locsolni, akkor is népviseletben és legtöbbször énekelnek és vízzel locsolnak. Ez egy felelevenített szokás, melyet pár éve kezdtek gyakorolni a Szentsírt őrző legények. Most már mások is locsolnak vödörrel. A legények gondoskodnak arról, hogy a faluba tévedt lányok se maradjanak szárazon húsvéthétfőn.

Engemet is mindig küldnek szentelt vizét és a legények mindig leöntenek. Édesapja. azt szokta mondani, hogy: „Ettől leszel szép!”.

Bálok:

- Karácsonyi bál.
- Tűzoltók által szervezett szilveszteri bál.
- Az iskola által szervezett farsangi bál. A falu által szervezett farsangi bál.
- 18 éves bál, ami a 18 évesek szerveznek. Éjfélkor van a 18 évesek tánca, ezzel köszönik meg a ládába dobott adományokat.
- A Margit napi utcabál.
- A Szentimre falunapi bálja, ahol lehet táncolni a falu által választott szépségkirálynővel.
- A csőszök által szervezett szüreti bál.

Ezek a bálok vannak nálunk és várunk minden mulatni vágyó embert ezekre az alkalmakra. Én még azt is merem garantálni, hogy nincs olyan bálba lány, akit nem táncoltatnak meg a csíkszentimrei legények, ahogy itt mondják nem kell egy lány se petrezselymet áruljon a zenészek mellett.

Előadások: anyák napi előadás, falunapi előadások, kabarék és az iskola diákjainak előadásai karácsonykor és év végén. Én is mindig szerepeltem az iskola által és legtöbbször még táncoltam is a táncsoporttal.

Népi gyermekjátékok:

1. A faluban volt egy feledésbe menő gyermekjáték: a bicskaélezés. Általában tavasszal játszódtak a csíki pásztorgyerekek a jószág legeltetése közben a réten vagy az erdőben. A játékosok száma négy-hat, de lehet kettő-három is. Egyetlen kellék varasnyelű bicska, régebben bugylibicska. A játékosok körbeguggolnak, ilyenkor a térden helyezkedik el a jobb alkar, vagy térdre ereszkedik. Közös megegyezéssel bírót választanak maguk közül, aki az egyik játékos is lehet. Többször a legtekintélyesebb, legmegbízhatóbb legényre esik a választás. A játék kilenc fogásból áll.

Feldobás: A megválasztott bírót három ujj közé fogja a bicska hegyét, és feldobja úgy, hogy az beálljon a földre. Ezt minden Játékos végigcsinálja.

2. Teneres: A bicska a tenyerén nyugszik, hegyével az ujjbegyek irányában, úgy kell földre dobni.

3. Kéz hát vagy háta : A kézhátra helyezett bicskát a tenyér felfelé irányuló mozdulatával kell földre dobni.

4. Háromujjas: A mutatóujj és a gyűrűsujj felül, a bicskanyélen, a középső ujj pedig alul marad. A bicska a kéznek hirtelen, csuklóból való mozdításával áll be a földbe.
5. Kicsi gubics: A tenyér félig ökölbe szorítva. A hüvelyk- és mutatóujjon nyugszik a bicska. Mielőtt beállna a földbe a levegőben 360 fokos fordulatot kell megtennie.
6. Nagy gubics vagy ökölös: Az ökölbe szorított kéz körömházain nyugszik a bicska. Ebben az esetben is 360 fokos fordulatot kell megtennie a levegőben.
7. Ujjbegyes: Az ujjbegyekről egyetlen bükköntő mozdulattal ér földet.
8. Fogas: Hegyével a fogak közé helyezett bicskát a fejnek egyetlen, fölfelé történő rándításával kell a földbe dobni, de úgy, hogy 180 fokos fordulatot tegyen meg a levegőben.
9. Fejes. Lapjával a fejre helyezett bicskán nyugvó három ujj hirtelen lefelé való mozdításával áll be a földbe a bicska. Szintén 180 fokos fordulatot ír le a levegőben, de ez a mozgás iránya eltér a fogasétól.

A kicsi pásztortársadalom nem ügyességi fokmérő, hanem a kiválás, a nagylegényé válás előfeltételeit is meghatározza. Az ügyesebbek, a bicskát jól forgató legények a marhák, a nyáj őrzésében nem olyan mértékben vették ki részüket, mint azok, akiknek büntetésül a terelgetés jutott. A játék figyelemre is nevelt. Általában éles bicskát használtak, viszont baleset alig történt, hiszen mindig rászóltak azokra, akik felelőtlenül, vagy önkényesen játszódtak. Ezeket a gyermekjátékokat ki lehet próbálni a falu májálisán a Kúria-dombján.

Egy kicsit előtekintek a falu jövőjébe.

Van a falunak egy álma, ami abból áll, hogy a Henter-kúria újraépítése, mivel nagyon rossz állapotba van most. Ennek a megvalósulása nem csak turisztikai szempontból lenne jó, hanem a közösségi élet fellendülését is szolgálná.

Van sok rossz dolog is. Ilyen például a bálok kimaradása, mivel megjelentek a diszkók és a bárók. Ezeknek köszönhetően a fiatalok nem tudnak táncolni, ha van egy olyan esemény mint például egy kicsengetés, lakodalom. Aki nem jár a tánccsoportba, annak jóval kevesebb a lehetősége megtanulni a hagyományos táncainkat.

Már hiányoznak a vasárnapi közös lányoknál séták a fiúknál focizás, mivel a számítógép és a televízió előtt töltik a szabadidejük nagy részét. Gondolkodok azon, hogy konkrétan én mi tehetek azért, hogy jobb fiatal közösség legyen. Eszembe jutottak azok az ötletek, amely jók egy találkozásra. Ilyen például: a maszkázás a lakodalmakba, Különböző bálok, séták, biciklizések... Ezekbe továbbra is rész szeretnék venni.

Köszönöm a lehetőséget, hogy be tudtam mutatni Csíkszentimrét és szeretettel várunk minden kedves olvasót és zsűritagot Szentimrére.

Melléklet

Most bemutatom a falut egy kicsit képekben is:

1. kép: Iskola – 1884.

2. kép: Henter-kúria – 1713.

3. kép: A falu álom kúriája.

4. kép: Alcsík legrégebbi zenekara.

5. kép. Egyházi ünnepeket felemelőbbé teszik.

Könyvek, ahonnan információkat gyűjtöttem

- András Éva, Daczó Katalin, Fülöp Kinga, Jánosi Csaba, Keresztes Nándor, Kristó Tibor, dr Szopos András, Szócs János, Tóth Bálint, Csíkszentimre öröksége, Alatus Rt. Nyomdában, Csíkszentimre 2011, 7,124,154- 163.
- Vofkori László, Utazások Székelyföldön, Pro-Prin könyvkiadó, Csíkszereda 2004, 338
- Pomjáneek Béla- Vargyas Antal- Zsigmond Enikő, Hargita megye útikönyv (Bővített, javított kiadás), Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda 2002, 51.